

ANJUMAN | KONFERENCLAR | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA ILMIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMANLAR

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

2022

ERNEST XEMINGUEY
(1899-1961)

Chol qushlar va ayniqsa, belinim oziq
axtariib uchgan, ammo deyarli hech qachon
uni topolmaydigan jumlil va nozik dengiz
qaldirg'ochlariga axtariib ketar va qushlar
turmushi, qirin-qora va katta, kuchli
qushlarni hisobga olmayanda, buning kun
kechirishimizga qaraganda ham juda ogir.
Okean gohida shu qadar ham beshim dollar
ekan, nima uchun qushlarni mana bu
dengiz qaldirg'ochlari singari nozik va
shikasta qilib yaratganlar. Okean saxsi va
gozal, ammo u goho to'xtatdan shunday
shaf-qatsiz bolis ketadiki, uning ustidagi
oziq dindagi chary urib chonib, ozi va
mangli ovoz bilan bir-birlariga jo'r bolis
uchgan bu qushlar unga nisbatan
beshinoya zalf va mo'ri ko'rinadi.

"CHOL VA DENGIZ" ASARI

AVGUST

No 43



CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.taqiqot.uz

www.conferences.uz



**ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
25-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-25**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-25**

ТОШКЕНТ-2022



УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 43-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 август 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 13 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Ҳамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)



8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)



22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ГЕОГРАФИЯ

1. Gulchehra Mamadaliyeva Xoshimovna GEOGRAFIYA DARSLARIDA INTERFAOL TA'LIM VA UNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	7
2. Karimova Mexribon Omonboyevna, Sadullayeva Saxiba Ganjayevna OKEAN OQIMLARINING HAVOGA TA'SIRI.....	9
3. Rashidova Mohigul Abdurashidovna MAKTABLARDA GEOGRAFIYA DARSLARINI O'QITISH BO'YICHA TAVSIYALAR	11



ГЕОГРАФИЯ

GEOGRAFIYA DARSLARIDA INTERFAOL TA'LIM VA UNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Gulchehra Mamadaliyeva Xoshimovna

Geografiya fani o'qituvchisi

Namangan viloyati Norin tuman

28-umumta'lim maktabi

Geografiya fani o'qituvchisi

9721701 8 gulchehramamadaliyeva@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola geografiya darslarida interfaol ta'lim va uning didaktik imkoniyatlari haqida keng ma'lumot berilgan ushbu maqoladan umumta'lim maktabi o'qituvchilari metodik qo'llanma sifatida foydalanishlari mumkin.

Kalitsa'zlar: Ta'lim-tarbiya, interfaol metodlar, o'quvchilar va o'qituvchilar, samaradorlik,, savol javoblar, ishtirokchilar, malaka, ko'nikma, interaktiv.

Zamonaviy sharoitda ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'l — bu geografiya darslarida mashg'ulotlarning interfaol metodlar yordamida tashkiliy etish bugungi kun va zamon talabiga aylanmoqda. Xo'sh, interfaol metodlarning o'zi nima? Ular qanday didaktik imkoniyatlarga ega? Ta'lim jarayonida interfaol metodlarning o'rinli, maqsadga muvofiq qo'ilanilishi qanday samaralarni kafolatlaydi? Quyidagi ana shu kabi savollarga qisqacha javob topiladi. Yuqoridagi savollarga javob topishda eng to'g'ri qadam tayanch tushuncha - “interfaol” atamasining lug'aviy ma'nosi bilan tanishishdir. **“Interfaol”** tushunchasi ingliz tilida “interact” (rus tilida “interaktiv”) ifodalaniib, - lug'aviy nuqtai nazardan “inter” - o'zaro, ikki taraflama, “act” - harakat qilmoq, ish ko'rm oq kabi ma'nolarni anglatadi. Interfaol ta'lim - ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatleri o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etishga asoslanuvchi ta'lim Interfaollik ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan ixtloqiy sifatleri o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etish iyoqatiga egaliklaridir. Mantiqiy nuqtai nazardan interfaollik, eng avvalo, ijtimoiy sub'ektlarning suhbat (dialog), o'zaro hamkorlikka asoslangan harakat, faoliyatirib olib borishlarini ifodalaydi. Ta'lim sohasida faoliyat yuritayotgan har bir mutaxassis yaxshi biladiki, an'anaviy ta'lim ham suhbat (dialog) ga asoslangan va bu suhbat quyidagi o'zaro munosabat shakllarida tashkil etiladi: ' O'qituvchi - o'quvchi A An'anaviy ta'limdagi suhbat II O'qituvchi - o'quvchilar ishtirokchilari guruhi (jamoasi) An'anaviy ta'limda ham tabiiy ravishda suhbat asosini axborot tashkil etadi. Ammo axborot tashkiliy asosiy manbai o'qituvchining tajribasi bo'lib, bu jarayonda u yetakchilik, dominantlik qiladi, ya'ni u darsning asosiy vaqtida bilimlarni og'zaki tarzida o'quvchi (talaba)larga yetkazib berishga intiladi. Faollik ko'rsatish o'qituvchigagina xos bo'lib, o'quvchi (talaba)lar bu vaziyatda sust tinglovchi bo'lib qoladi. Ularning asosiy vazifasi o'qituvchini tinglash, zarur o'rinlarda yozish, savollar bilan murojaat qilinganida javob qaytarish, kam holatlarda ruxsat etilganidagina so'zlashdan iboratdir. An'anaviy ta'limdagi bir tomonlamalik oliy ta'lim tizimidagi faqat ma'ruza mashg'ulotlarida einas, seminar darslarida ham ustuvorlik qiladi. Unga ko'ra, “yetkazib beruvchi” rolida endi o'qituvchi emas, balki o'quvchi (talaba) namoyon boradi. O'quvchi (talaba), asosan, o'zi o'zlashtirgan bilimlarni namoyish etadi, o'qituvchi esa uning fikrlarini tinglaydi, zarur o'rinlarda savollar bilan murojaat qiladi. o'quvchi (talaba)lar guruhi (jamoasi) bu vaziyatda butunlay sust ishtirokchi tinglovchi bo'lib qoladi. Bir qarashda o'quvchi (talaba) yoki o'qituvchi tomonidan uzatilayotgan axborotlarning qabul qilinishi talabalar guruhi (jamoasi) uchun bilimlarni o'zlashtirish imkoniyatini yaratayotgandek taassurot uyg'otadi. Biroq, psixologik tadqiqot natijalarining ko'rsatishicha, shu tarzda qabul qilingan bilim (ma'lumot)lar juda tez unutiladi. Xususan, amerikalik



psixolog olimlar R.Kamikau va F.Makelrouning o'rganishlariga ko'ra shaxsning tabiiy fiziologik-psixologik imkoniyatlari muayyan shakllarda o'zlashtirilgan bilimlarni turli darajada saqlab qolish imkonini beradi. Ya'ni shaxs: manbani o'zi o'qiganida 10 %; ma'lumotni eshitganida 20 %; sodir bo'lgan voqea, hodisa yoki jarayonni ko'rganida 30 %; sodir bo'lgan voqea, hodisa yoki jarayonni ko'rib, ular to'g'risidagi ma'lumotlarni eshitganida 50 %; ma'lumot (axborot)larni o'zi uzatganida (so'zlaganida, bilimlarini namoyish etganida) 80 %; o'zlashtirilgan bilim (ma'lumot, axborot)larni o'z faoliyatiga tatbiq etganida 90 % hajmdagi ma'lumotlarni yodda saqlash imkoniyatiga ega. Shunga ko'ra interfaol o'qitish “ta’lim jarayonining asosiy ishtirokchilar

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Geografiya o'qitish metodikasi H.Vaxobov, N.R Alimqulov, N.B. Sultanov Toshkent 2020
2. Interfaol metodlar qo'llanma Toshkent 2017
3. www.ziyouz.com kutubxonasi



ОКЕАН ОҚИМЛАРИНИНГ НАВОГА ТА’СИРИ

Karimova Mexribon Omonboyevna

Shovot tumani 42-son maktab o’qituvchisi

Telefon: +998 (91) 433 24 87

karimova.mexribon_42@inbox.uz

Sadullayeva Saxiba Ganjayevna

Shovot tumani 42-son maktab o’qituvchisi

Telefon: +998 (99) 505 49 11

sadullayeva.saxiba_42@inbox.uz

Annotatsiya: Oqimliklar odatda aniq yo’nalishda harakat qilishadi va Yerning namligini, natijada yuzaga kelgan ob-havo va suvning ifloslanishini sezilarli darajada oshiradi.

Kalit so’zlar: Kaliforniya va Gumboldt oqimlari, yer usti oqimlari, Sirt oqimlari.

Okean oqimlari butun dunyoda uchraydi va kattaligi, ahamiyati va kuchi bilan farq qiladi. Ko’pgina taniqli oqimlardan ba’zilari Tinch okeanidagi Kaliforniya va Gumboldt oqimlari, Atlantik okeanining Gulf oqimlari va Labrador oqimi va Hind okeanidagi Hindistonning Musson oqimi hisoblanadi. Bular faqatgina dunyo okeanlarida topilgan o’n sakkizta asosiy sirt oqimining namunasi. Turli o’lchamlari va quvvatlariga qo’shimcha ravishda, okean oqimlari turga qarab farqlanadi. Ular sirt yoki chuqur suv bo’lishi mumkin.

Yer usti oqimlari okeanning yuqori 400 metrda joylashgan va okeandagi barcha suvlarning taxminan 10 foizini tashkil etadi. Yuzaki oqimlari asosan shamoldan kelib chiqadi, chunki u suv ustida harakat qiladigan ishqalanish hosil qiladi. Keyinchalik, bu ishqalanish suvni spiral naqshlar bilan harakatga keltiradi, shunda gyres hosil qiladi. Shimoliy yarimsharda gyule soat yo’nalishi bo’yicha harakatlanadi; janubiy yarimsharda esa soat sohasi bo’ylab aylanadilar. Sirt oqimlarining tezligi okean yuzasiga eng yaqinroq va sirtidan taxminan 100 metr (328 fut) pastda kamayadi.

Sirt oqimlari uzoq masofalar bo’ylab sayohat qilganligi sababli, Coriolis kuchlari ularning harakatlarida muhim rol o’ynaydi va ularni chetlab o’tadi va ularning dumaloq shakllarini yaratishda yordam berad. Nihoyat, gravitatsiya sirt oqimlarining harakatida muhim rol o’ynaydi, chunki okeanning yuqori qismi notekis bo’ladi. Suvning erga, suvning issiqroq joylariga yoki

ikkita oqim bir-biriga yaqinlashadigan joylarda suv shaklidagi suv o’tkazgichlar. Gravitatsiya, keyinchalik bu suv inqirozini tog’lar ustiga itadi va oqimlarni hosil qiladi.

Termohalin aylanishi deb ataladigan chuqur suv oqimlari 400 metrdan past bo’lib, okeanning taxminan 90 foizini tashkil etadi. Sirt oqimlari singari, tortishish chuqur suv oqimini yaratishda muhim rol o’ynaydi, lekin ular asosan suvda zichlik farqlari bilan bog’liq.

Zichlikdagi farqlar harorat va sho’rlanish funksiyasidir. Iliq suv sovuq suvdan kamroq tuz saqlaydi, shuning uchun u kamroq zichroq va erga qarab ko’tariladi, sovuq, tuz bilan to’ldirilgan suv esa cho’kadi. Iliq suv ko’tarilgach, sovuq suv yuqoriga ko’tarilib, iliqlik bilan bo’shatilgan bo’shliqni to’ldirishga majbur bo’ladi. Buning aksincha, sovuq suv ko’tarilganda, u ham bo’sh joy qoldiradi va ko’tarilgan issiq suv keyinchalik pastga tushib, tushib, bu bo’sh joyni to’ldirishga majbur qiladi va shu bilan termoxalin aylanishini hosil qiladi.

Issiq va sovuq suvning aylanishi dengiz osti daryosi kabi harakat qiladi va okean bo’ylab suvni harakatga keltiradi, chunki termoxalinning aylanishi Global Konveyor belbog’i deb nomlanadi. Nihoyat, seafloor topografiyasi va okean xavzalari shakli ham suv yuzasi va chuqur suv oqimlariga ta’sir qiladi, chunki ular suvning harakatlanishi mumkin bo’lgan joylarni cheklaydi va uni boshqa biriga “sariq” qiladi.

Okean oqimlari butun dunyo bo’ylab suvni aylantirganligi uchun okeanlar va atmosfera o’rtasida energiya va namlik harakatiga sezilarli ta’sir ko’rsatadi. Natijada ular dunyo ob-havosi uchun juda muhimdir. Masalan, Gulf oqimi Meksikaning Ko’rfazida joylashgan va shimolni Yevropaga qarab harakatlanadigan issiq oqimdir. Issiq suv bilan to’lganligi sababli, dengiz sathining harorati iliq bo’ladi, bu Yevropaga o’xshash joylarni shunga o’xshash kengliklarda boshqa joylarga qaraganda issiqroq saqlaydi.

Okean oqimlari alternativ energiya sifatida qo’llaniladimi, yuk tashish xarajatlarini kamaytirish yoki tabiiy holatini butun dunyoda va turlarni ko’chirish uchun ishlatiladimi, geograflar, meteorologlar va boshqa olimlar uchun muhimdir, chunki ular dunyoda va atmosferada katta ta’sir



ko‘rsatadi munosabatlar.

Foydlanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Toshmuhamedov.B.T. Umumiy geologiya. T. “Noshir” 2011-y
2. Qurbonov A.S. Geologiya.T.”O‘qituvchi” 1992 yil.



МАКТАБЛАРДА ГЕОГРАФИЯ ДАРSLARINI O‘QITISH BO‘YICHA TAVSIYALAR

Rashidova Mohigul Abdurashidovna

Surxondaryo viloyati Uzun tumani

5-son maktabning geografiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tavsiyada geografiya darslarini o‘qitish bo‘yicha tavsiyalar yoritilgan bo‘lib, geografiya darslarida qo‘llash tavsiya etiladi.

Kalit so‘zlar: geografiya, dars, metod, innovatsion, o‘quvchi, tadqiqot, usul.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalda tadbqiq etishning so'nggi bosqichida sifat va samaradorlik ko'rsatgichlari ta'lim va tarbiyaviy jarayonining asosini tashkil etishi belgilab qo'yilgan. Bu borada bajarilayotgan ishlarning negizida yangi innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash asosiy vazifa sifatida belgilangan. Shu maqsadda ta'lim tizimida milliy dasturni amalga oshirishning asosiy talablari mavjud o'quv rejalar, dastur, darslik, o'quv qo'llanma va metodik ishlanmalarni fanning so'nggi yutuqlari, malakali pedagoglar tomonidan beriladigan tavsiyalar va ishlanmalar bilan o'zgartirilib, boyitilib borishiga qaratilgan.

Quyida sizga geografiya darslarini o‘qitish bo‘yicha usullarini taqdim etishni joiz topdim.

“Eng, eng, eng...” usuli. Bunda dunyodagi eng maqomini olgan savollarga javob topiladi.



“Uch bosqichli intervyu” metodi. Bunda o‘quvchilar 3 guruhga bo‘linadi: **pedagog – o‘quvchi – ekspert.**

Har bir guruh shu rollarni egallaydi. “Pedagog” guruhi mavzu bo‘yicha savol va topshiriqlar berishi, “o'quvchi” guruhi javob berishi, “Ekspert” guruhi ularni baholashi zarur.

Ekspert 3 bo'limga bo'lib baholaydi:

1. Nimalar to'g'ri qilindi?
2. Nimalar noto'g'ri qilindi?
3. Qanday qilish kerak edi?

Bu metod o'quvchilarga so'rab-surishtirish, pedagogik muloqot olib borish, bilim va malakalarni tekshirish va baholashni o'rgatadi.

«Aylana» usuli. Bunda ishtirok qiluvchilar doira shaklida turadilar. Usul quyidagicha boshlanadi: boshlovchi o'quvchi «Toshkent» desa, undan o'ngda turgan o'quvchi shaharning oxirgi harfi ya'ni «t» harfi bilan boshlanuvchi O'zbekistondagi boshqa bir shaharni aytadi. Masalan: Toshkent – Termiz – Zarafshon yoki Katta Qo'rg'on – Namangan va hokazo. Qaysi o'quvchi 5-10 sekund davomida shahar yoki joy nomini ayta olmay to'xtalib qolsa u chiqqan sanaladi. Ushbu usul bitta o'quvchi qolguncha davom etiriladi, eng oxirida qolgan o'quvchi g'alaba qilgan hisoblanadi.

«Geografik karta bo'yicha xayoliy sayohat» usuli. Sinf bir necha guruhlariga bo'linadi. Har bir guruhga karta bo'yicha o'tkaziladigan «xayoliy sayohat» marshruti belgilab beriladi. Har bir guruh turli adabiyotlardan foydalangan holda, karta bo'yicha qilingan «xayoliy sayohat» marshrutida



uchragan ob'ektlarga qisqacha tavsif yozadi. «Sayohatlar» ma'lum bosqichlar bo'yicha ham o'tkazilishi mumkin. Masalan, agar shu hafta ichida guruh a'zolari qoniqarli baho olishsa va tartib-intizomni buzishmasa o'z marshrutlari bo'yicha «sayohatni» davom ettirishlariga ruxsat beriladi. «Sayohatni» turli «transport» turlaridan foydalanib o'tkazilishi mumkin. Har chorak oxirida «sayohatlar»ning «hisobotlari» tahlil qilinib, o'yin davomida sayohatni o'z vaqtida tugatgan va «hisobotlari» yuqori baholangan guruh g'olib bo'ladi.

“Tadqiqotchi” usuli: Bunda o'quvchilar darslarda o'rgangan bilimlarini aniq dalillar asosida javob beradilar va tadqiq qiladilar. Bunda o'qituvchi tomonidan oldindan fanga oid qiziqarli ma'lumotlardan iborat savollar tayyorlab qo'yilishi kerak. **Masalan:** 1. Barcha tomoni janubga qaratilgan uyni yer yuzasining qaysi qismida ko'rish mumkin? **Javob:** Faqat shimoliy kutbda.

2. Suzib ketayotgan kemandagi o'rni faqat geografik kenglik bo'yicha o'zgarib, uzunligi o'zgarmasa, u qaysi yo'nalishda ketayotgan bo'ladi?

Javob: Shimoldan janubga yoki aksincha.

“Xira oyna” usuli. O'quvchilarga “Xira oyna” tarqatmalari tarqatiladi. Ular matn yoki bayon yozish davomida tushunmagan va bilmoqchi bo'lgan ma'lumotlarini tarqatmaning xira tomoniga, oynaning tiniq tomoniga tushungan va bilgan ma'lumotlarini yozib beradilar.

Bobokalonimiz Abu Rayhon Beruniy o'quvchilarni ta'lim jarayoniga qiziqtirish muhim vazifa ekanligini uqtirib, “Qadimiy xalqlardan qolgan yodgorliklar” asarida “Maqsad gapni cho'zish emas, balki o'quvchini zeriktirmaslik, chunki doimo bir xil narsaga qarayverish malollik va sabrsizlikka olib keladi. **O'quvchi** fandan-fanga o'tib tursa, turli bog'larda yurganga o'xshaydi. Birini ko'rib ulgurmasdan boshqasi boshlanadi va kishi har bir narsada o'ziga yarasha lazzat bor deyilganidek ularni ko'rishga qiziqadi, ko'zdan kechirishni istaydi. Bir xil narsa charchatadi, xotiraga malol keladi”, - degan edi. Buyuk bobokalonimiz ta'kidlaganidek, bir xillikdan qochib, xotiraga malol kelmaydigan usullardan foydalanib tashkil etilgan dars esa o'quvchilar xotirasida abadiy saqlanib qoladi, albatta.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rafiqov A. A. Amaliy geografiya. –T.: — Sharq, 2007-yil
2. Tojiboeva D. va boshq. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 25-ҚИСМ

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.08.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000